

Čeká Amerika chvíli perestrojky?

Ni nationalinterest.org/feature/america-about-have-its-perestroika-moment-206439

29. dubna 2023

Michail Gorbačov v projevu krátce poté, co převzal moc jako generální tajemník Komunistické strany Sovětského svazu, prohlásil: „Je zřejmé, soudruzi, že se všichni potřebujeme změnit. Všichni z nás.“ Linie předznamenala *perestrojku* – Gorbačovovu snahu o reformu zhoršujícího se politického a ekonomického systému SSSR. Bylo to, jak později popsal Organizaci spojených národů, úsilí, kterým se SSSR „restrukturalizoval v souladu s novými úkoly a zásadními změnami ve společnosti jako celku“. Přesto, navzdory Gorbačovovu optimismu, *perestrojka* selhala; sovětský systém prostě neměl kapacitu na to, aby takovou masivní změnu provedl, aniž by se zhroutil.

S ohledem na to stojí za zmínku význam nedávného projevu amerického poradce pro národní bezpečnost Jakea Sullivana o „Obnovení amerického ekonomického vedení“ v Brookings Institution. Jeho poznámky znamenají hluboký posun v americkém strategickém a ekonomickém myšlení; přiznání, že mnoho z toho, co Spojené státy po desetiletí dělají a říkají, bylo nesprávných, a uznání, že bolestná a naléhavá reforma je nezbytná.

Jak poznal Gorbačov, *uznání* potřeby změny a *úspěšné provedení* takové změny jsou dvě naprosto odlišné věci. Je Bidenova administrativa na cestě ke stejné bolestné lekci?

Selhání „starého“ washingtonského konsensu

Sullivanův projev neodráží pouze jeho individuální názory – celá událost byla ve dnech, které k ní předcházely, účtována jako „nástin“ „mezinárodní ekonomické doktríny Bidenovy administrativy“. Staví také na názorech, které Sullivan a další v administrativě rozvíjeli již delší dobu.

Stručně řečeno, projev byl silným odmítnutím silné hospodářské politiky Spojených států na volném trhu za posledních čtyřicet let. Sullivan zpochybnil myšlenku, že trhy vždy alokují kapitál efektivně a společensky optimálním způsobem, že „ve jménu příliš zjednodušené tržní efektivity se celé dodavatelské řetězce strategického zboží – spolu s průmyslovými odvětvími a pracovními místy, které je vytvořily – přesunuly do zámoří. A postulát, že hluboká liberalizace obchodu pomůže Americe vyvážet zboží, nikoli pracovní místa a kapacity, byl slib učiněný, ale nedodržený. Přiznal také chybu upřednostňování finančního sektoru před „reálnou ekonomikou“ (zahrnující materiální statky): „naše průmyslová kapacita – která je zásadní pro schopnost jakékoli země pokračovat v inovaci – dostala skutečný zásah.“

Sullivan poznamenal, že velká část mezinárodní hospodářské politiky, založená na představě, že ekonomická integrace by mohla vést k tomu, že země přijmou v podstatě západní politické hodnoty, se ukázala jako smrtelně špatná. „Ekonomická integrace nezabránila Číně v rozšiřování jejích vojenských ambicí v regionu ani nezabránila Rusku v invazi do jejích demokratických sousedů,“ připustil. Zejména čínský šok nebyl dostatečně předvídan nebo řešen.

Kromě těchto problémů, pokračoval Sullivan, jsou dvě nové výzvy: klimatická krize a ekonomická nerovnost, z nichž poslední je částečně důsledkem předchozího ekonomického myšlení. Tyto dva problémy zásadně změnily ekonomické prostředí a vyžadují nový přístup k ekonomice. Ekonomika klesající hladiny, drcení odborů, daňové škrty, deregulace a korporátní koncentrace – to vše je

produktem silného myšlení volného trhu – věci ještě zhoršily. Souhrnný výsledek všech těchto faktorů ohrozil demokratickou stabilitu jak v Americe, tak v dalších zemích. Sullivan tvrdí, že jako takový je potřeba nového přístupu k ekonomii, který bere v úvahu tyto nové skutečnosti, včetně návratu průmyslové politiky.

To vše zní strašně povědomě odsouzením Donalda Trumpa ohledně „znásilnění“ Ameriky a výzvám „dělat věci“ znovu, ale s mnohem umírněnějším jazykem. Ve skutečnosti intelektuálnější kohorta takzvané Nové pravice v posledních několika letech prosazovala takové změny, od dosud heterodoxního ekonomického think-tanku American Compass až po časopis American Affairs zaměřený na průmyslovou politiku. Sám jsem argumentoval tímto způsobem, když jsem si všiml dlouhé a slavné historie Ameriky využívání průmyslové politiky k prosazování národního rozvoje.

To, že Bidenova administrativa – a tím implicitně i oficiality washingtonské politiky – nyní čte ze stejné noty, je vítaný vývoj. Agenda prezidenta Joea Bidena podle Sullivana se soustředí na schopnost stavět, vyrábět a inovovat. Prvním krokem k tomu je investování doma prostřednictvím moderní americké průmyslové strategie. Sullivan argumentuje, ačkoli někteří by to zpochybňovali, že ačkoli průmyslová politika jako slovo zmizela, praxe ne. Jako příklad uvádí agenturu Defence Advanced Research Projects Agency (DARPA).

Celkově Sullivanův projev zdůrazňuje rostoucí uznání, že je zapotřebí nového přístupu k ekonomii, zejména ve světle měnících se domácích a mezinárodních ekonomických podmínek a reality.

Nadcházející neúspěch „nového“ Washingtonského konsensu

Sullivanovy poznámky jsou jistě vítány, ale přiznat, že problém existuje, je pouze prvním krokem k jeho vyřešení. Bidenova administrativa čelí třem velkým překážkám, které zmaří, ne-li úplně

zničí její reformní úsilí.

Za prvé, lidový název pro tuto novou ekonomickou politiku – „Nový Washingtonský konsensus“, jasný odkaz na starý, na volný trh orientovaný Washingtonský konsensus – naznačuje, že se nepodařilo plně opustit současné paradigma. Je to příznak širšího problému v kruzích západní politiky, kterým je neschopnost formulovat a ospravedlnit výhledovou vizi společnosti, aniž by se opírala o minulou slávu – viz opakující se pokusy označovat programy hospodářského rozvoje jako „maršál“ . Plán pro [sem vložte zemi/region], „Zelená nová dohoda“, „Dlouhý telegram“ za řešení výzvy, kterou představuje Čína, a tak dále. Člověk má pocit, že západní politika je intelektuálně vyčerpaná a bez nápadů. Přinejmenším zde hraje roli selhání představitivosti, což je znepokojivé, když je v sázce široká a seriózní reforma.

Zadruhé, tento projev je nečestný ohledně toho, co Bidenova administrativa – a obecněji politici USA – říká, že její záměry jsou pro její vztah s Čínou. Sullivan zdůraznil, že Spojené státy „s Čínou soutěží v mnoha dimenzích, ale nečekáme konfrontaci nebo konflikt. Snažíme se řídit konkurenci zodpovědně a snažíme se spolupracovat s Čínou, kde to jen půjde.“ Sullivanova pozice – a implicitně i administrativa – je, jak shrnul Todd N. Tucker : „Nesnažíme se omezovat růst Číny. Jejich vývoj a rozvoj ostatních je dobrý pro svět a stabilitu.“

Tohle zvoní dutě. Od nástupu současné administrativy zavedla významné kontroly vývozu polovodičů a zařadila na černou listinu četné čínské společnosti prostřednictvím ministerstva obchodu, jehož tajemnice Gina Raimondo prohlásila , že Spojené státy musí spolupracovat s evropskými státy, aby „zpomalily tempo Číny“ .
inovace."

Pozorovatel by mohl poukázat na to, že záměrem je zde usilovat o „zdravou hospodářskou soutěž“, jak popisuje Sullivan, na rozdíl od současného přístupu Číny liberálně rozkrádat duševní vlastnictví

USA a systematicky rozbíjet a zneužívat současný obchodní systém. To je pravda. Ale pomineme-li, že průmyslová špionáž a intelektuální krádeže jsou realisticky pravidly hry v geoekonomické soutěži – něco, co Spojené státy důvěrně znají – publicista pro *zahraniční politiku Adam Tooze před několika dny učinil klíčový postřeh*, když analyzoval ministr financí Janet Yellen vlastní řeč soutěži s Čínou. Tooze, shrnující Yellenovu nominální deklarovanou pozici (a implicitně i pozici Bidenovy administrativy), poznamenal, že „silná a sebevědomá Amerika nemá žádný důvod stát v cestě čínské ekonomické a technologické modernizaci s výjimkou všech oblastí, kde je americká národní bezpečnost. establishment, nejgigantičtější na světě, definuje jako bytost zásadního národního zájmu. Aby to bylo něco jiného než pokrytectví, musíte si představit, že žijeme ve světě zlaté lásky, v němž technologie, průmyslová kapacita a obchod, které jsou důležité pro národní bezpečnost, jsou vedlejšími důsledky ekonomické a technologické modernizace v širším měřítku.

Washington, jak se zdá, to chce mít oběma způsoby: uznává, že se musí zapojit do bolestivé (ale nezbytné!) reformy, která by realisticky vyžadovala omezené vyčerpání unipolárního světového řádu pod vedením Američanů a zároveň by tento řád nějakým způsobem *udržovala*, odmítání ustoupit vyhlídce na multipolaritu. Proveditelnost tohoto je otevřená otázka.

Zatřetí, a co je nejdůležitější, zatímco Sullivanův projev uznává naléhavou potřebu řešit četné americké ekonomické problémy a výzvy, není zatím jasné, zda lze takové změny v současném politickém a socioekonomickém kontextu země v tomto bodě reálně dosáhnout. Poté, co jsem horlivě psal ve prospěch tohoto druhu změny, jsem nyní skeptický vzhledem k širšímu strukturálnímu ekonomickému dopadu pandemie koronaviru, války na Ukrajině a reakcím Washingtonu na tyto události. Naše pozice je prostě mnohem slabší, než bývala, a vnitropolitická jednota se za poslední tři roky nahlodala.

Jak poznamenal švédský spisovatel Malcom Kyeyune, „nejnebezpečnějším obdobím pro politický systém je, když ignoroval hrozící krizi po léta a desetiletí, a pak se konečně opřel o zeď, kterou nelze pohnout, a snažil se použít širokou - dosažení reforem.“ Právě zde je nejpravděpodobnější, že dojde k politickým revolucím; zvažte Francouzskou revoluci, pád dynastie Čching nebo rozpad Sovětského svazu. I současná *kauza* obránců řádu vedeného Američany, válka na Ukrajině, má svůj původ v podobné situaci; k majdanské revoluci došlo z velké části proto, že politicky zkrachovalý Janukovyčův režim se pokusil zachránit ekonomiku země, což v roce 2014 popsali *.Washington Post* jako „dědictví 23 let nekompetentního ekonomického řízení“.